

KACPER KRAUZ

MUNUS DOCENDI BISKUPA DIECEZJALNEGO W PRAWODAWSTWIE POSOBOROWYM

Tematem artykułu jest omówienie zadania nauczania, czyli *munus docendi* biskupa diecezjalnego w prawodawstwie posoborowym. Zadanie to biskup diecezjalny powinien wykonywać osobiście, a także koordynować jego realizowanie przez swoich współpracowników, którzy wspierają biskupów w głoszeniu Słowa Bożego.

Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium* określa posługę biskupa jako następcy Apostołów, do której powołany został na mocy działania Ducha Świętego, aby był pasterzem powierzonej sobie porcji ludu¹. W posłudze tej przejawiają się trzy najważniejsze aspekty: kontynuacja ustanowionego przez Chrystusa urzędu apostołskiego; sukcesja tego urzędu poprzez przekazywanie go na biskupów; konsekwencja tej sukcesji w postaci służby wiernym². Sobór Watykański II również w swoim prawodawstwie dowartościował rolę biskupa, wyznaczając zadania, które ma spełniać wobec Kościoła³.

KACPER KRAUZ, doktorant na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Kontakt: kacperkraud@wp.pl.

1. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen Gentium* (21.II.1964), AAS 57 (1965), pp. 5-75; Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166, n. 20, [dalej: LG].
2. J. Krukowski, *Biskupi*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. II/1, Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 231.
3. J. Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa 2011, s. 153.

Słowo *biskup* (z greckiego *episcopos* i łacińskiego *episcopus* – stróż, obrońca) w pierwszych wiekach chrześcijaństwa zastrzeżone było tylko na określenie starszych gminy, którzy byli postrzegani jako następcy Apostołów⁴. Koreluje to z obrazem pasterza, w którym najbardziej widoczne są aspekty biskupiego posługiwania. Stanowi to nawiązanie do ewangelicznego ideału Dobrego Pasterza, czyli Chrystusa, który był Sługą wszystkich i oddał życie za swoje owce. Podobnie posługa biskupa, którą pełni, ma przede wszystkim na celu prowadzenie wiernych do zbawienia i przewodniczenie im na drogach wiary w imieniu Chrystusa, Najwyższego Pasterza⁵.

Każdy biskup, chociaż powinien poczuwać się do odpowiedzialności za cały Kościół, swoją pasterską posługę realizuje przede wszystkim na gruncie powierzonego mu przez papieża Kościoła partykularnego⁶. Wśród biskupów diecezjalnych wyróżniamy: arcybiskupów, którzy będąc metropolitami zarządzają prowincją kościelną; biskupów sufraganów, podlegających metropolicie; biskupów diecezji, którzy bezpośrednio podlegają Stolicy Apostolskiej; biskupów emerytów, którzy skończywszy siedemdziesiąt pięć lat (lub z innego powodu) złożyli rezygnację i została ona przyjęta przez Stolicę Apostolską⁷. W prawie z biskupem diecezjalnym zostali także zrównani: prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostolski, administrator apostolski⁸.

Posługa biskupa diecezjalnego znajduje uzasadnienie w potrójnym swym charakterze: zadaniu nauczania, uświęcania i rządzenia (*munus docendi, sanctificandi, regendi*). Prawodawca określa to w następujący sposób: „Przez samą konsekrację biskupią otrzymują biskupi wraz z zadaniem uświęcania, także zadanie nauczania i rządzenia, które z natury swojej mogą być wykonywane tylko w hierarchicznej wspólnotcie z Głową Kolegium i jego członkami” (kan. 375 § 2)⁹. Dlatego też należy mówić o potrójnym *munus* nie zaś o trzech różnych *munera*, wszystkie bowiem przez swoją naturę i przeznaczenie są ze sobą powiązane i łączą się w jedną *potestas sacra*¹⁰ lub *munus pastorale*¹¹, więc nie należy ich rozdzielać.

4. W. Wójcik, *Biskup*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. II. Lublin 1976, kol. 587-591.

5. J. Krukowski, *Biskupi*, s. 231.

6. J. Krukowski, *Prawo administracyjne*, s. 154.

7. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. II, Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 2002, s. 159.

8. M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008, s. 55.

9. *Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75 (1983) II, pp. 1-371; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984, kan. 375 § 2.

10. Z. Grocholewski, *Munus docendi biskupa*, „Prawo – Administracja – Kościół”, nr 1 (5) 2001, s. 11.

11. E. Górecki, *Pozycja biskupa w Kościele partykularnym*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2004, s. 80.

Naczelną zasadą posługi biskupa w diecezji jest dbałość o dobro i zbawienie powierzonych mu wiernych. Swoją troską obejmuje wszystkich, którzy są mu powierzeni bez względu na ich wiek, pochodzenie, status społeczny czy kondycję religijną. Szczególną dbałość powinien przejawiać wobec tych, którzy z różnych powodów zaniedbują praktykę religijną bądź nie są w stanie lub nie mogą w pełni korzystać z opieki duszpasterskiej. Swoją mądrość i subtelność biskup powinien przejawiać także w podejmowanych przez siebie działaniach ekumenicznych realizowanych zgodnie z nauką Kościoła, dając przy tym świadectwo swojej wiary¹².

Biskupie zadanie uświęcania (*minus sanctificandi*) realizuje się przede wszystkim w sprawowaniu kultu Bożego. Odpowiedzialność za pełnienie tego kultu powinna stanowić szczególny obowiązek biskupa. To jemu podporządkowane powinny być pozostałe zadania nauczyciela i pasterza. Zadanie uświęcania różni się od pozostałych tym, że w sposób szczególny pełnione jest w osobie Chrystusa – „in persona Christi, czyli Najwyższego i Przedwiecznego Kapłana, stanowiąc szczyt i źródło życia chrześcijańskiego”¹³. Sprawując to zadanie, biskup zobowiązany jest przede wszystkim do tego, aby troszczyć się o rozwój duchowy swoich wiernych, zachowując przy tym prawo każdego do dążenia do świętości, tak aby dokonywało się ono zgodnie z nauką Kościoła. Biskup czyni to przez świadectwo i przykład własnego życia, a także wykazując troskę o to, aby wierni uczestniczyli w sakramentach świętych, szczególnie Eucharystii¹⁴. Prawodawca w kan. 388 nakłada na biskupa diecezjalnego obowiązek aplikowania mszy świętej w intencji powierzonych swojej pieczy wiernych. Obowiązek ten dotyczy niedziel i świąt nakazanych, od chwili kanonicznego objęcia, aż do momentu zakończenia swojej posługi. Zadanie to biskup powinien wykonać osobiście, jednakże w razie przeszkody może wyznaczyć również innego kapłana lub wykonać je osobiście w innym dniu. Obowiązek odprawienia mszy świętej ma charakter realny, gdyż należy odprawić tyle mszy, ile jest niedziel i świąt nakazanych¹⁵. Biskup powinien dawać przykład poprzez częste przewodniczenie uroczystościom liturgicznym w obecności wiernych w kościele katedralnym lub innym kościele swojej diecezji¹⁶. W przypadku zaproszenia do uczestnictwa w liturgii zaleca się, aby biskup diecezjalny nie odmawiał. Biskup

12. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne*, s. 168.

13. Congregatio pro Episcopis, *Direttorio Apostolorum successores per il minister pastorale dei vescovi* (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana 2004; Kongregacja ds. Biskupów, *Dyktorium Apostolorum successores o pasterskiej posłudze biskupów*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517-711, n. 143, [dalej: AS].

14. J. Krukowski, *Biskupi*, s. 248.

15. Tamże, s. 249.

16. Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica pos-synodalis Pastores Gregis de episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe* (16.10.2003), AAS 94 (2004), pp. 305-338; Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Pastores gregis o biskupiej posłudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 310-400, n. 34, [dalej: PG].

diecezjalny jest kreatorem całego życia liturgicznego w diecezji, jest zobligowany do ustanawiania norm odnośnie sprawowania liturgii w diecezji, zawsze jednak zgodnie z przepisami prawa powszechnego (kan. 838 § 4). Biskup diecezjalny jest pierwszym, który powinien dbać o kult Boży w diecezji, dlatego powinien stać na straży całego jej życia liturgicznego¹⁷.

Zadanie rządzenia czyli *munus regendi* biskup diecezjalny wykonuje poprzez władzę jurydyczną, którą posiada na mocy swojego urzędu (zwyczajna władza rządzenia, AS 159). Biskup diecezjalny zarządza swoim Kościołem partykularnym, reprezentuje go, a także posiada władzę, dzięki której może wykonywać swoją pasterską posługę, czyli *munus pastorale* (LG 28). Wykonując swoją władzę rządzenia, biskup diecezjalny powinien postępować jak Dobry Pasterz, który ukazał się po to, aby służyć i poświęcić swoje życie za owoce (CD 16). Swoje zadania biskup spełnia również jako sędzia, który czuwa nad sprawiedliwością. Zadanie to wykonuje przy pomocy wikariusza sądowego i sądu (AS 159). Władza biskupa diecezjalnego powinna opierać się na molarności i wiarygodności, aby była owocna duszpastersko (PG 43). Władza rządzenia biskupa diecezjalnego jest ograniczona. Na pierwszym miejscu biskup zawsze musi stawiać prawo Boże, wspólnotę wiernych oraz ich prawa¹⁸. Powinien stać na czele swojego ludu oraz być jego przewodnikiem. Wybory, jakich dokonuje, muszą mieć na uwadze przede wszystkim dobro duchowe wiernych. Biskup musi dbać o to, aby nie utracić autorytetu wśród swojego ludu (AS 160). W wykonywaniu *munus regendi* biskup diecezjalny powinien współpracować z wiernymi i zachęcać ich do czynnego udziału w życiu Kościoła. Należy jednak pamiętać, że „odpowiedzialność za rządzenie diecezją spoczywa (...) na biskupie” (AS 161).

Realizując powołanie wszystkich do Chrystusowej misji głoszenia Ewangelii, a co za tym idzie, akceptując prawo angażowania się wiernych – indywidualnie lub we wspólnotach – w rozwój życia chrześcijańskiego, biskup diecezjalny powinien wspierać i współpracować ze wszystkimi członkami swojego Kościoła partykularnego. Biskup uznaje i szanuje różnorodność działań i poglądów osób zaangażowanych w życie tego Kościoła, o ile są one zgodne z jego nauką. Zachęca, animuje i wspiera wszelkie inicjatywy ożywiający ducha wiary wśród wiernych. Okazuje przy tym pełne zaufanie, co stanowi naturalną zachętę do bardziej świadomego angażowania się poszczególnych osób w realizację własnego powołania. Nadrzędnym bowiem celem biskupiego pasterzowania jest utrzymanie jedności całego Ludu Bożego. Stąd będzie on poszukiwał wspólnego dobra, chroniąc zarazem różnorodność w celu

17. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastorali episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), pp. 673-696; Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 236-258, n. 15, [dalej: CD].

18. J. Krukowski, *Biskupi*, s. 241.

poszukiwania jedności i pokoju. W działaniu tym niewątpliwą pomoc dla biskupa stanowi jego rozeznanie i mądrość osądu, co wymaga ciągłego weryfikowania poprzez bezpośredni kontakt z wiernymi, osobistą formację intelektualną oraz kierowanie się radami osób kompetentnych, z którymi współpracuje. Centrum posługi oraz podstawowym kryterium oceny poglądów i sytuacji jest dla biskupa prawda objawiona. Zarówno Słowo Boże, jak i nauka Kościoła, stanowią odniesienie zarówno do nauczania jak i sprawowania urzędu (AS 58).

Munus docendi biskupa diecezjalnego dokonuje się przede wszystkim na terenie powierzonego mu Kościoła partykularnego. Kościół ten jest wspólnotą podtrzymywaną przez głoszenie Słowa Bożego, sprawowanie sakramentów oraz wzajemne umacnianie się w wierze i miłości przez wszystkich jej członków. Biskup, który tej wspólnocie przewodniczy, poprzez swoje nauczanie i przykład życia jeszcze ściślej się z nią jednoczy oraz ukazuje bogactwo depozytu wiary powierzonego zarówno jemu jak i jego wiernym (AS 118). W swoim nauczaniu biskup jest autentycznym nauczycielem głoszonego Słowa Bożego, upoważnionym do tego zadania przez samego Chrystusa, który udziela mu łaski w momencie konsekracji. W ten sposób biskup przejmuje rolę samego Chrystusa i działa w jego zastępstwie – *in eius persona* (LG 21). Dlatego Chrystus zawsze obecny jest w posłudze biskupa, przez którego naucza, uświęca i prowadzi lud. W swoim nauczaniu biskup powinien pamiętać, że jest narzędziem w ręku Boga i „że jest powołany do nauczania nie własnej doktryny, własnej mądrości, lecz doktryny i mądrości Chrystusa”¹⁹. Jednakże wyłącznie Biskup Rzymu cieszy się nieomylnością w nauczaniu wiernych, którzy winni są religijne posłuszeństwo oraz należyty szacunek głosicielowi Słowa²⁰.

Większą wiarygodność jako głosiciel nauki Kościoła biskup zyskuje poprzez dawanie dobrego świadectwa swoim życiem. Buduje w ten sposób autorytet nie tyle dla własnej osoby, ile dla nauki i treści przekazywanych w celu uświęcania ludu. Jego przesłanie staje się przez to bardziej wiarygodne i zyskuje na zaufaniu. Podobną rolę w uwiarygodnieniu tego nauczania spełniają osobiste predyspozycje intelektualne biskupa. Potrzebny jest do tego jego wysiłek i zgłębianie wiedzy, mające ułatwić mu owocne nauczanie. Konieczne jest zatem, aby biskup był ekspertem w swojej dziedzinie, pogłębiał wiedzę, studiując Słowo Boże i tradycję Kościoła, aby był obeznany z aktualnym nauczaniem Papieża i Kolegium Biskupów, które w sposób jasny i przystępny potrafi przekazać wiernym. Istotna jest również znajomość aktualnych zagadnień społecznych i kulturalnych, bowiem treści, które biskup głosi, nie mogą funkcjonować w oderwaniu od realnej rzeczywistości. „Tylko wcielając Słowo Boże w środowisku, w którym się znajduje, będzie on mógł wypełnić swoją

19. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 14.

20. P. Hemperek, *Nauczycielskie zadanie Kościoła; Uświęcające zadanie Kościoła*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 3, Lublin 1986, s. 16.

misję²¹. Stanie się ona bardziej skuteczna, jeśli biskup będzie potrafił stawiać sobie nowe wyzwania i odgadywać aktualne potrzeby obecnego czasu, aby w ten sposób wyszukiwać i realizować nowe formy apostołatu²². Nic jednak nie dokonuje się bez udziału Ducha Świętego, na którego działanie biskup powinien być otwarty i szczególnie wrażliwy. Postawę taką formuje w sobie poprzez modlitwę, medytację, bycie konsekwentnym w działaniu. Nie przestaje być on przez to człowiekiem wolnym, a jedynie oddanym i posłusznym woli Bożej²³. Ustawodawca przyznaje biskupom prawo głoszenia Słowa Bożego w każdym miejscu, co oznacza, że mogą to czynić zarówno w kościołach i kaplicach instytutów zakonnych na prawie papieskim. Prawo to może zostać ograniczone jedynie wtedy, gdy biskup miejsca w określonych przypadkach wyraźnie się na to nie zgodzi²⁴.

Obowiązek pełnienia *munus docendi* biskup powinien realizować nie tylko wobec wiernych wyznawców nauki Chrystusa, ale również wobec tych, którzy w Niego nie wierzą lub odeszli od praktyki i wiary chrześcijańskiej. W ten sposób biskup propaguje i animuje dzieło misyjne w diecezji. Powinien to dzieło wspierać również wówczas, jeśli sam bezpośrednio nie pełni obowiązku²⁵. Prawodawca w kan. 771 § 1 obliuguje biskupów do przepowiadania Słowa Bożego wiernym, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie mogą dostatecznie korzystać z opieki duszpasterskiej, albo w ogóle nie mają do niej dostępu. Biskupi diecezjalni mają obowiązek wydawać zarządzenia, na podstawie których proboszczowie organizują w powierzonej sobie wspólnocie rekolekcje lub święte misje przystosowane do problemów danej miejscowości (kan. 770).

Munus docendi biskupa diecezjalnego zakłada obowiązek osobistego i systematycznego głoszenia Ewangelii, jako zasadnicze spośród wszystkich zadań biskupich (CD 12). Podobnie stanowi prawodawca, stwierdzając, że „biskup diecezjalny ma obowiązek przedstawiać wiernym i wyjaśniać prawdy wiary, w które należy wierzyć i stosować w obyczajach, sam często przepowiadając (kan. 386 § 1). Wynika z tego, że głównym tematem nauczania jest wszystko to, w co należy wierzyć i co należy czynić, aby osiągnąć zbawienie. Ponadto, nauczaniem objęte powinny być również treści dotyczące godności i wolności człowieka, rodziny, którą zakłada, roli i obowiązków ludzi żyjących w społeczeństwie, a także organizowania przez

21. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 17.

22. J. Krzywda, *Kompetencje biskupów diecezjalnych w realizacji zadania nauczycielskiego Kościoła, w: Zadanie nauczycielskie Kościoła wobec wyzwań XXI wieku*, red. J. Krukowski, S. Fundowicz, M. Sitarz, Radom 2010, s. 34.

23. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 16.

24. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne*, s. 299.

25. Joannes Paulus PP. II, *Litterae Encyclicae de perenni vi mandati missionalis* (07.12.1990), AAS 83 (1991), pp. 249-340; Jan Paweł II, *Encyklika Redemptoris missionis o stałej aktualności posłania misyjnego*, Libreria Editrice Vaticana, n. 71.

nich swojego życia zgodnie z Bożym porządkiem²⁶. Zadaniem biskupa jest również pouczać wiernych o ich moralności. Zobowiązany jest on do wyrażania w oparciu o Ewangelię swoich opinii odnośnie konkretnych zjawisk życia ludzkiego, takich jak: wartość życia, znaczenie wolności, jedności, wychowania, działania dla wspólnego dobra, budowania pokoju. Ma on również za zadanie ogłaszać swojemu ludowi wskazania przekazane przez Stolicę Apostolską (AS 120).

Biskup, który głosi Słowo Boże, powinien posiadać autorytet, ponieważ prawda, której naucza, pochodzi nie od niego, ale od Boga, ma także ukazywać, że zanim zaczął głosić naukę Chrystusa sam wprowadził ją w życie (AS 121). Biskupi w przepowiadaniu powinni czerpać wzór z Ojców Kościoła. Muszą roztropnie dobierać tematy i styl nauczania. Przepowiadanie biskupa ma wyrastać z doktryny Kościoła i Pisma Świętego oraz powinno być przepełnione pasterską miłością (PG 30-31).

Biskup diecezjalny zadanie nauczania realizuje podczas głoszenia homilii – części liturgii Słowa, która „jest szczytem i źródłem całego Kościoła”²⁷. W kan. 767 § 1 prawodawca zaznacza, że homilia ma zarezerwowane szczególne miejsce wśród innych form przepowiadania doktryny Kościoła, a ponadto koncentruje je wszystkie w sobie. Doktryna Kościoła powinna być głoszona w sposób zrozumiały dla wszystkich słuchaczy. Biskup stoi na straży, aby wykładana nauka Kościoła dotyczyła przede wszystkim świętych tekstów liturgicznych, przewidzianych na dany dzień. Zaleca się, aby homilia była „ściśle powiązana z celebracją liturgiczną i z życiem wspólnoty tak, by słowo Boże było rzeczywistym wsparciem dla życia Kościoła. Należy mieć na uwadze katechetyczny i zachęcający cel homilii”²⁸. Z powodu racji duszpasterskich, biskup może również podczas homilii poruszać tematy, które jego zdaniem są fundamentalne i wymagają wyjaśnienia. Nie należy głosić homilii ogólnych i abstrakcyjnych oraz takich, które będą skupiać uwagę wiernych na kaznodziei, a nie prawdach przez niego głoszonych²⁹. Biskup ma za zadanie opracować taki plan, aby wiernym, w trakcie całego roku liturgicznego, zostały przedstawione w całości prawdy katolickie oraz zasady życia chrześcijańskiego (AS 122). Ustawodawca do głoszenia homilii w trakcie mszy świętej upoważnia poza biskupami również prezbiterów i diakonów. Od tej normy biskup nie ma prawa

26. P. Hemperek, *Nauczycielskie zadanie Kościoła*, s.18.

27. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (03.12.1963), AAS 56 (1964), pp. 97-134; Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2008, s. 44-110, n. 10.

28. Benedicti PP. XVI, *Adhortatio Apostolica Postsynodalis Sacramentum Caritatis* (22.02.2007), AAS 99 (2007), pp. 105-180; Benedykt XVI, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Sacramentum Caritatis*, Libreria Editrice Vaticana 2007, n. 46.

29. Benedicti PP. XVI, *Adhortatio Apostolica Postsynodalis Verbum Domini* (30.09.2010), AAS 102 (2010), pp. 681-787; Benedykt XVI, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Verbum Domini*, Libreria Editrice Vaticana 2010, n. 56.

dyspensować³⁰. Homilia jest obligatoryjna podczas wszystkich mszy świętych odprawianych w niedziele i święta nakazane z udziałem wiernych; można ją jedynie ominąć z powodu zaistnienia ważnej przyczyny³¹. Prawodawca proponuje również przepowiadanie Słowa Bożego podczas mszy świętej w dni powszednie, szczególnie w okresie Adwentu i Wielkiego Postu oraz w święta lub wydarzenia żałobne (kan. 767 § 3). Biskup diecezjalny głosi także homilię na rozpoczęcie i zakończenie synodu diecezjalnego, który tylko on może zwołać (kan. 462). Słowo Boże głosi również z racji procesji oraz ślubów. Biskup diecezjalny powinien także wygłosić Słowo Boże z racji pogrzebów swoich podwładnych. Homilia tylko powiązana z liturgią daje możliwość osiągnięcia zbawienia. „Jej zadaniem jest ukazanie Chrystusa, który w sprawowanej liturgii, tu i teraz, dokonuje dzieła zbawienia”³².

Biskup może głosić zbawczą doktrynę również za pomocą listów duszpasterskich. Powinien kierować swoje przesłania do wiernych jak najczęściej, szczególnie zaś z okazji wydarzeń diecezjalnych. Należy zadbać o to, aby listy pasterskie dotarły do jak najszerzej liczby wiernych. Zaleca się, aby je odczytywać nie tylko w kościołach i oratoriach, ale również aby trafiały do wierzących w formie tekstów drukowanych. Biskup przy redagowaniu listów może skorzystać z rady i pomocy swoich współpracowników, rady duszpasterskiej czy rady kapłańskiej. Listy duszpasterskie powinny poruszać aktualne problemy diecezji, jak również zarzuty, które należy odeprzeć (AS 122). Pierwsze listy były pisane już przez apostołów. W okresie potrydenckim biskup miał obowiązek wystosować listy do stanu duchownego lub wiernych w diecezji. Listy pasterskie są zwięzłym opisaniem istotnej obecnej sytuacji, czasem zachęcają wiernych do aktywnego udziału w różnych działaniach jakie podjął kościół. W ich treści znajdują się również kwestie dotyczące Słowa Bożego, wiary, obyczajów czy dotyczące spraw teologicznych lub duszpasterskich. Mają one przede wszystkim nawiązywać do aktualnych i szczegółowych wydarzeń oraz potrzeb diecezji. Dzięki nim biskup diecezjalny może dotrzeć do szerokiego grono wiernych i wykonywać swoje zadanie nauczania w sposób kompletny³³.

Biskup diecezjalny nie powinien ograniczać sposobów przepowiadania jedynie do homilii i listów pasterskich. Mając na względzie jedynie dobro wiernych, powinien dotrzeć do nich również za pomocą środków społecznego przekazu, które pozwalają przekazywać słowo lub obraz poszczególnym osobom indywidualnie jak i szerszej grupie czy całej społeczności. Należą do nich: artykuły w prasie,

30. E. Tejero, *Przepowiadanie Słowa Bożego*, w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego, edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 593.

31. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne*, s. 299.

32. W. Broński, *Homilia*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006, s. 289.

33. J. Duchniewski, *Listy pasterskie*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. X, Lublin 2004, kol. 1161-1162.

transmisje telewizyjne i radiowe oraz spotkania i konferencje na tematy religijne, a także Internet³⁴. Kościół uważa, że środki społecznego przekazu, a szczególnie media pozwalają najlepiej dotrzeć z głoszonym Słowem Bożym. Kościół ma nie tylko prawo, ale i powinność do wykorzystania mediów w spełnianiu posługi nauczania (kan. 747 § 1). Prawodawca mobilizuje pasterzy do przepowiadania Ewangelii za pomocą mediów (kan. 822 § 1). Biskup diecezjalny wydaje zezwolenie na założenie katolickich środków przekazu. Biskup, wyłaniając zadanie *munus docendi*, musi pamiętać o wydawaniu i promowaniu dzienników i czasopism katolickich, a także w razie potrzeby o przygotowaniu diecezjalnego planu duszpasterskiego odnośnie działalności kościoła w mediach (AS 139-140).

Biskup diecezjalny jest zobligowany nie tylko do osobistego głoszenia Słowa Bożego, ale spoczywa na nim także obowiązek koordynowania realizacji zadania *munus docendi* w Kościele partykularnym, nad którym sprawuje pieczę. Biskup diecezjalny musi dbać, aby zachowana była jedność i spójność głoszonego Słowa Bożego (AS 123). Prawodawca w kan. 772 § 1 wskazuje, iż wszyscy współpracownicy biskupa diecezjalnego zobowiązani są do przestrzegania norm prawa, promulgowanych przez ich pasterza. Biskup diecezjalny dzięki władzy, którą posiada w swojej diecezji, staje się moderatorem wszelkich zadań dotyczących posługi Słowa Bożego³⁵. Biskup ma nie tylko sprawować kontrolę nad głoszeniem Słowa Bożego, ale przede wszystkim jest odpowiedzialny za wszelką inicjatywę szerzenia Ewangelii (AS 125). Wśród współpracowników biskupa diecezjalnego należy wyróżnić przede wszystkim prezbiterów, dla których przepowiadanie Słowa Bożego jest zadaniem własnym, do którego zostali powołani na mocy święceń. Misja ta szczególnie ciąży na proboszczach i kapłanach, których opiece został polecony konkretny lud (kan. 757). W łączności z biskupem i jego prezbiterium obowiązek ten spoczywa także na diakonach. Z powodu małej liczby kapłanów i diakonów biskup diecezjalny, zachowując normy Konferencji Episkopatu, ma prawo wyznaczyć również innych wiernych, którzy będą wykonywać zadanie nauczania m. in. zakonników, członków stowarzyszeń życia apostolskiego oraz przykładnych i nieskazitelnych świeckich. Biskup diecezjalny zobligowany jest do udzielenia upomnienia każdemu, kto głosiłby naukę sprzeczną z doktryną Kościoła (AS 124). Każdy biskup w swojej diecezji jest zobowiązany troszczyć się o należyte i gruntowne przygotowanie kapłanów do wykonywania misji nauczania³⁶. Biskup ma zadanie wydać przepisy, w których dokładnie wyznacza warunki, jakie należy zrealizować, aby być dopuszczonym do głoszenia Ewangelii. Kwalifikacje prezbiterzy zaczynają zdobywać podczas studiów seminaryjnych, a następnie uczestniczą w spotkaniach (stała formacja), które mają na celu zwrócić szczególną uwagę na

34. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne*, s. 311.

35. Eloy Tejero, *Posługa słowa Bożego*, s. 587.

36. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 22.

aspekty retoryki, fonetyki czy sztuki komunikacji (AS 124). Poza przygotowaniem doktrynalnym ważną rolę odgrywa także przygotowanie duchowe i pastoralne prezbiterów. Duchowni powinni ożywiać oraz pogłębiać swoją wiarę³⁷. Prezbiterzy zadanie nauczania, powinni wykonywać w duchu braterskiej miłości, posłuszeństwa i współpracy. Biskup diecezjalny dla dobra diecezji i spraw duszpasterskich powinien wysłuchiwać opinii oraz korzystać z rad prezbiterów jako swoich najbliższych współpracowników³⁸.

W myśl postanowień Soboru Watykańskiego II niezwykle ważną rolę w nauczaniu i prowadzeniu ludu Bożego do świętości odgrywają także sami wierni, coraz częściej i aktywniej angażowani w pracę duszpasterską swoich pasterzy. Są oni powołani do uczestnictwa w kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa. Posłannictwo to powinni uzewnętrzniać w Kościele i w świecie, tak aby wszyscy ludzie mogli poznać Chrystusa i mieć udział misji zbawczej³⁹. Ich wzajemne współdziałanie w osiągnięciu tych samych celów, dokonujące się na drodze odpowiedzialności za wspólne dobro, jest wynikiem nie tylko osobistego wkładu, ale także wymiany różnorodnych poglądów i wierności Ewangelii, do której sprowadza się całe nauczanie i prawodawstwo Kościoła.

Biskup diecezjalny, wykonując zadanie nauczania, powinien objąć szczególną troską nauczanie katechetyczne. Ważnym elementem w tej dziedzinie jest duszpasterstwo dzieci i młodzieży, którzy w przyszłości będą stanowić o sile Kościoła. Zaszczepienie wiary od początku w młodym człowieku wpływa na jego przyszłą religijność, a także pobożność. Nauka zdobyta poprzez katechizację może mieć wpływ na pogłębienie wiary oraz spowodować, iż młody człowiek stanie się świadkiem Chrystusa w świecie⁴⁰. Prawodawca w dekrecie *Christus Dominus* obliuguje biskupów do zadbania, aby nauka katechetyczna była przekazywana zarówno dzieciom, młodzieży, jak i starszym. Głoszona katecheza powinna być dostosowana do poziomu słuchaczy, wieku i warunków życia. Przepowiadane słowo musi bazować na Piśmie Świętym, Liturgii i Tradycji (CD 14). Nauczanie katechetyczne powinno być przekazywane z wykorzystaniem wszelkich środków, pomocy dydaktycznych i środków społecznego przekazu (kan. 779).

37. Tamże, s. 22.

38. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de presbyterorum ministerio et Vita Presbyterorum Ordinis* (07.12.1965), AAS 58 (1966), pp. 991-1024; Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów Presbyterorum Ordinis*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 478-508, n. 7.

39. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam Actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), pp. 757-787; Sobór Watykański II, *Dekret o apostolstwie świeckim Apostolicam actuositatem*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 286-300, n. 3.

40. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 24.

Biskup diecezjalny ma zadanie troszczyć się, aby ochrzczonym uczniom, uczęszczającym do szkół, zarówno podlegającym władzy kościelnej, jak i tym nie podporządkowanym, przekazywane było wychowanie religijne i moralne. Dzięki przekazanej wiedzy mogą oni stać się nie tylko uczniami Chrystusa, ale także żywym przykładem życia chrześcijańskiego. Biskup jako koordynator formacji religijnej powinien określić, biorąc pod uwagę normy wydane przez Konferencję Episkopatu, zakres i przedmiot nauczania, które będzie przekazywane uczniom w poszczególnych ośrodkach wychowawczych (AS 132). Biskup jest odpowiedzialny za nauczanie i wychowanie katolickie w szkołach podstawowych jak i ponadpodstawowych, znajdujących się na terenie jego Kościoła partykularnego. W związku z tym powinien on dbać, aby nauczyciele religii charakteryzowali się zdrową nauką, świadectwem życia chrześcijańskiego i umiejętnością pedagogiczną⁴¹. Biskup winien zatroszczyć się o formację przyszłych nauczycieli religii, umożliwiając im zdobycie potrzebnego wykształcenia teologicznego, które będzie potwierdzone dyplomem, egzaminem, zaświadczeniem lub przynajmniej osobistą rozmową (AS 135).

Kolejnym aspektem związanym z zadaniem nauczania biskupa diecezjalnego jest jego rola, jaką ma pełnić w stosunku do uniwersytetów katolickich, a także uniwersytetów i fakultetów kościelnych. Współpraca biskupa z tymi instytucjami ma znaczenie dla przyszłych pokoleń, ponieważ właśnie tam formowane będą osoby, na których w przyszłości spoczywać będzie odpowiedzialność za głoszenie Słowa Bożego. W szkołach wyższych przeprowadza się też badania naukowe odnośnie prawd wiary oraz zależności między wiarą i kulturą, a także wiarą i nauką⁴². Biskup diecezjalny ma czuwać nad działalnością uniwersytetu katolickiego, znajdującego się na terenie jego kościoła partykularnego. Biskup powinien otrzymywać sprawozdanie z pracy uniwersytetu oraz nadzorować jego funkcjonowanie. W nagłej potrzebie ma również możliwość skorzystania z pomocy Stolicy Apostolskiej⁴³. Uprawniona władza kościelna winna zadbać, aby na uniwersytetach katolickich utworzono wydział teologiczny albo instytut lub ewentualnie katedrę teologii, gdzie na zajęcia będą mogli uczęszczać także studenci świeccy (kan. 811 § 1).

Biskup diecezjalny w sposób szczególny winien troszczyć się o opiekę duszpasterską studentów. Jeżeli istnieje ku temu potrzeba, powinien erygować dla nich parafię lub powołać do tego zadania na sposób stały kapłanów. Powinien zadbać, aby na uniwersytetach katolickich oraz niekatolickich zakładano katolickie ośrodki

41. J. Dyduch, *Troska biskupa diecezjalnego o nauczanie i wychowanie w szkołach*, w: *Biskup pasterz diecezji: materiały z sympozjum Biskup diecezjalny, a duszpasterstwo i apostołstwo wiernych zorganizowane przez Instytut Prawa Kanonicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie 26 marca 2003 r. z okazji XX-lecia promulgowania Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. P. Majer, Kraków 2003, s. 53.

42. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 27.

43. J. Dyduch, *Troska biskupa diecezjalnego*, s.62.

uniwersyteckie, które będą niosły studentom pomoc, szczególnie duchową⁴⁴. Biskup diecezjalny może powoływać w celach duszpasterskich kapelanów akademickich oraz wikariusza biskupiego dla spraw duszpasterstwa akademickiego⁴⁵.

Biskup, wypełniając zadanie *munus docendi*, może skorzystać z pomocy teologów. Powinni oni bowiem, ze względu na przedmiot, jakim się zajmują, ze sobą współpracować. Podmioty te wspierają biskupa w staniu na straży autentyczności doktryny oraz nad inną działalnością, która podejmowana jest w diecezji. Zarówno biskupi, jak i teolodzy, dążą do wypełnienia najważniejszego zadania w Kościele, czyli zbawienia dusz. Biskup w przypadku prowadzenia rozmów z teologami, których nauczanie wzbudzałoby u niego i wiernych niepokój, nie powinien rezygnować z ingerencji w ich działalność. Winien on najpierw zasięgnąć rady teologów, do których ma zaufanie, ale nigdy nie może zaniechać jednego z powierzonych sobie zadań, czyli pełnienia funkcji nauczania⁴⁶. Teolodzy współpracują z biskupami przy wykonywaniu zadań powierzonych przez Stolicę Apostolską, bądź też Konferencję Episkopatu. Biskup powinien wykorzystywać badania teologiczne, które mogą ubogacać i rozjaśniać doktrynę Kościoła. To właśnie teolodzy eksponują więcej mądrości, która płynie ze Słowa Bożego oraz Tradycji Kościoła. Współpraca ta ma na celu troskę o spójność i jednolitość wiary przekazywanej wiernym. Ich wzajemna współpraca powinna cechować się poszanowaniem i serdecznością (AS 129).

Biskup diecezjalny pełni w diecezji szereg zadań i funkcji. Posiada on w powierzonej sobie diecezji władzę zwyczajną, własną i osobistą. Ponadto poprzez konsekrację zobowiązany zostaje do wykonywania *munus docendi*, *regendi* i *sanc-tificandi*. Zadania nauczania biskupa diecezjalnego nie można oddzielić od pozostałych dwóch funkcji, czyli uświęcania i rządzenia. Wszystkie te trzy funkcje uzupełniają się ze sobą i łączą, dlatego należy wskazywać na jedno *potestas sacra*.

Munus docendi biskup diecezjalny powinien wykonywać w stosunku do całego Kościoła. Szczególnie jednak ma obowiązek pełnić posługę nauczania na terenie własnego Kościoła partykularnego. Biskupi są autentycznymi nauczycielami i, co warto podkreślić, pozostają tylko narzędziem w ręku Boga powołanym do nauczania Słowa Bożego. Przedmiotem przepowiadania biskupa diecezjalnego ma być cały depozyt wiary. Biskup diecezjalny ma przekazywać Ewangelię wszystkim wiernym, zarówno wierzącym, jak i niewierzącym oraz tym, którzy odeszli od praktyki i wiary religijnej. Najważniejszym sposobem przekazywania Słowa Bożego jest homilia, która zajmuje szczególne miejsce wśród pozostałych form, a ponadto koncentruje je wszystkie w sobie. Należy jednak pamiętać, że nie tylko za pomocą homilii, ale również listów pasterskich czy środków społecznego przekazu biskupi docierają do swoich wiernych, przekazując im doktrynę Kościoła. Głoszone Słowo Boże musi być

44. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne*, s. 310.

45. J. Dyduch, *Troska biskupa diecezjalnego*, s.65.

46. Z. Grocholewski, *Munus docendi*, s. 29-30.

dostosowane do aktualnych problemów ludzi, środowiska i kultury ludzi. Słowo Boże biskup musi również wprowadzać w swoje życie, gdyż przez jego świadectwo głoszona Ewangelia zyskuje na wartości. Biskup diecezjalny, pełniąc funkcje nauczania, korzysta z pomocy innych. Jest on koordynatorem i moderatorem tego zadania, dlatego wszyscy jego współpracownicy muszą przestrzegać norm prawnych, które zostały przez niego promulgowane. Należy pamiętać, że duchowni, którzy głoszą Słowo Boże wspomagają biskupa w wykonywaniu zadania nauczania. Biskup diecezjalny, aby jak najlepiej głosić Słowo Boże, musi korzystać ze wszystkich możliwych sposobów docierania do wiernych. Ważną rolę w dzisiejszych czasach pełnią środki społecznego przekazu, w tym Internet, które powinny być szeroko wykorzystywane, aby dotrzeć do jak największej liczby wiernych, nie tylko w swoim Kościele partykularnym, ale na całym świecie. Biskup diecezjalny szczególny nacisk powinien kłaść na nauczanie katechetyczne. Doktrynę Kościoła należy głosić już od najmłodszych lat, dlatego przede wszystkim trzeba pamiętać o dzieciach i młodzieży, którzy w przyszłości będą odpowiedzialni za przekazywanie wiary. Warto wskazać na rolę szkół, uniwersytetów katolickich oraz uniwersytetów i fakultetów katolickich i kościelnych. Wzajemna współpraca między tymi podmiotami, a władzami kościelnymi może doprowadzić do silnej pozycji Kościoła oraz do możliwości kształtowania postawy chrześcijańskiej przez wszystkie etapy edukacji. Na biskupie diecezjalnym spoczywa bardzo trudne i odpowiedzialne zadanie nauczania, jednak to właśnie ono, należąc do jego pierwszorzędných obowiązków i może stać się źródłem uświęcania całego Kościoła.

Bibliografia

Źródła prawa

- Benedicti PP. XVI, *Adhortatio Apostolica Postsynodalis Sacramentum Caritatis* (22.02.2007), AAS 99 (2007), pp. 105-180; Benedykt XVI, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Sacramentum Caritatis*, Libreria Editrice Vaticana 2007.
- Benedicti PP. XVI, *Adhortatio Apostolica Postsynodalis Verbum Domini* (30.09.2010), AAS 102 (2010), pp. 681-787; Benedykt XVI, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Verbum Domini*, Libreria Editrice Vaticana 2010.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (03.12.1963), AAS 56 (1964), pp. 97-134; Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2008, s. 44-110.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen Gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), pp. 5-75; Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.

- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam Actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), pp. 757-787; Sobór Watykański II, *Dekret o apostolstwie świeckim Apostolicam actuositatem*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 286-300.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), pp. 673-696; Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 236-258.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de prebyterorum ministerio et Vita Presbyterorum Ordinis* (07.12.1965), AAS 58 (1966), pp. 991-1024; Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów Presbyterorum Ordinis*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 478-508.
- Congregatio pro Episcopis, *Direttorio Apostolorum successores per il minister pastorale dei vescovi* (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana 2004; Kongregacja ds. Biskupów, *Dyrektorium Apostolorum successores o pasterskiej posłudze biskupów*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517-711.
- Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica pos-synodalis Pastores Gregis de episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe* (16.10.2003), AAS 94 (2004), pp. 305-338; Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Pastores gregis o biskupiej posłudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 310-400.
- Ioannes Paulus PP. II, *Litterae Encyclicae de perenni vi mandati missionalis* (07.12.1990), AAS 83 (1991), pp. 249-340; Jan Paweł II, *Encyklika Redemptoris mission o stałej aktualności posłania misyjnego*, Libreria Editrice Vaticana.
- Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75 (1983) II, pp. 1-371; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.

Literatura

- Broński W., *Homilia*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006.
- Duchniewski J., *Listy pasterskie*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. X, Lublin 2004, kol. 1161-1162.
- Dyduch J., *Troska biskupa diecezjalnego o nauczanie i wychowanie w szkołach*, w: *Biskup pasterz diecezji: materiały z sympozjum Biskup diecezjalny, a duszpasterstwo i apostolstwo wiernych zorganizowane przez Instytut Prawa Kanonicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie 26 marca 2003 r.*

- z okazji XX-lecia promulgowania Kodeksu Prawa Kanonicznego, red. P. Majer, Kraków 2003.
- Górecki E., *Pozycja biskupa w Kościele partykularnym*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2004.
- Grocholewski Z., *Munus docendi biskupa*, „Prawo – Administracja – Kościół”, nr 1 (5) 2001.
- Hemperek P., *Nauczycielskie zadanie Kościoła; Uświęcające zadanie Kościoła*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 3, Lublin 1986.
- Krukowski J., *Biskupi*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijaństwo. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2005.
- Krukowski J., *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa 2011.
- Krzywda J., *Kompetencje biskupów diecezjalnych w realizacji zadania nauczycielskiego Kościoła*, w: *Zadanie nauczycielskie Kościoła wobec wyzwań XXI wieku*, red. J. Krukowski, S. Fundowicz, M. Sitarz, Radom 2010.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 2002.
- Sitarz M., *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008.
- Tejero E., *Przepowiadanie Słowa Bożego*, w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego, edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego*, red. P. Majer, Kraków 2011.
- Wójcik W., *Biskup*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. II. Lublin 1976, kol. 587-591.

Streszczenie

Artykuł ma na celu ukazanie *munus docendi*, czyli zadania nauczania biskupa diecezjalnego, który pełni ważną rolę biskupów diecezjalnych w Kościele. Wraz z konsekracją zostaje nałożony na biskupów obowiązek wypełniania zadania nauczania, uświęcania i rządzenia. Biskup diecezjalny zadanie nauczania powinien wykonywać osobiście, a także koordynować jego realizację przez swoich współpracowników, którzy wspierają go w głoszeniu Słowa Bożego. W artykule została zwrócona uwaga na przedmiot i styl przepowiadania oraz sposoby przekazywania Słowa Bożego. Biskup diecezjalny poza osobistym głoszeniem ma również troszczyć się o innych głosicieli doktryny Kościoła. Ukazane zostały kompetencje oraz relacje biskupa diecezjalnego w stosunku do duchowieństwa, wiernych świeckich, nauczania katechetycznego, szkół, uniwersytetów katolickich, uniwersytetów i fakultetów kościelnych, środków społecznego przekazu oraz teologów. Biskupi są

autentycznymi nauczycielami i, co warto podkreślić, pozostają tylko narzędziem w rękę Boga, powołanym do nauczania Słowa Bożego. Głoszone Słowo Boże musi być dostosowane do aktualnych problemów ludzi, środowiska i kultury. Słowo Boże biskup musi również wprowadzać w swoje życie, gdyż przez jego świadectwo głoszona Ewangelia zyskuje na wartości. Przedmiotem przepowiadania biskupa diecezjalnego ma być cały depozyt wiary. Biskup diecezjalny ma przekazywać Ewangelię wszystkim wiernym zarówno wierzącym jak i niewierzącym oraz tym, którzy odeszli od praktyki i wiary religijnej.

Słowa kluczowe: zadanie nauczania, Słowo Boże, biskup diecezjalny, kościół partykularny, msza święta, homilia, prezbiterzy.

MUNUS DOCENDI OF THE DIOCESAN BISHOP IN POST- CONCILIAR LEGISLATION

Summary

The article aims to present the *munus docendi*, i.e. the task of teaching the diocesan bishop who plays an important role in the Church. With consecration, the bishops are charged with the task of teaching, sanctifying and governing. The diocesan bishop should carry out the task of teaching personally, and coordinate its implementation through his co-workers who support him in proclaiming the Word of God. The article focuses on the subject and style of preaching and the ways of communicating God's Word. The diocesan bishop, in addition to his personal preaching, is also to care for other proclaimers of the Church's doctrine. The competences and relations of the diocesan bishop towards the clergy, lay faithful, catechetical teaching, schools, Catholic universities, church universities and faculties, the media of social communication and theologians were presented. Bishops are authentic teachers and, what is worth emphasizing, they remain only an instrument in God's hand called to teach the Word of God. The preached Word of God must be adapted to the current problems of people, the environment and culture. The bishop must also implement the word of God in his life, because through his testimony the preached Gospel gains value. The entire deposit of faith is to be the subject of the proclamation of the diocesan bishop. The diocesan bishop is to communicate the Gospel to all the faithful, both believers and non-believers, and to those who have departed from religious practice and faith.

Key words: teaching task, word of God, diocesan bishop, particular church, holy mass, homily, presbyters.